

DURAY MIKLÓS:

Üzenet a határon túlra

Az alábbi levelet Duray Miklós szabadlára helyezése után néhány hónappal intézte a világban élő barátaihoz, magyarul és szlovákul. A szlovák szöveget, velünk egyidejűleg, közzétette a párizsi Svědectví c. folyóirat (70-71. számában).

Aki azt tűzi a mellére, hogy szereti az emberiséget, az notórius hazudozó. Aki azt vallja, hogy gyűlöli az embereket, az eltévelyedett ember. Mert az embernek nem az emberiséget kell szeretnie, hanem becsülnie és értékelnie kell az őszinte emberi tettet – az ember embert támogató tetteit. És az ember nem gyűlölhetsi embertársait, hanem megvetheti az álszenteskedést, hamisságot és a gazemberséget. Ez a kötelessége.

A tetteimet soha nem értékeltem mások erkölcsi normáinak tükrében, hanem igyekeztem kialakítani saját értékrendemet. Úgy, ahogyan a festő ecsetvonásaiban visszatükröződik a művész-ősember tapasztalata, az én magatartásomban is benne legyen az emberi kultúra és civilizáció belátható útján eddig ránk ragadt összes tapasztalat eredménye. Bizonyos vagyok abban, hogy ez nem sikerült, de erre törekedtem. Azt azonban pontosan tudom, hogy hiába igyekeznék erre, egészen a megszakadásig is, ha egyedül lennék. Egyedül elvesznék, úgy érzem. Elképesztő, hogy mennyire kell a közösség – a kézzelfogható és a szellem által kibocsájtott hullámokon érzékelhető közösség. Az emberek szabad közössége és a szabad emberek közössége. Ez a kettő azonban nem egy és ugyanaz. A kettő egymást kiegészíti.

A vizsgálati fogságban, 1982 telén, sokat töprengtem az emberek szabad elhatározása és a szabad emberek elhatározása közötti különbségen. És amikor kitekintettem a cellaablak rácsai között, akkor Václav Havel – ekkor szintén börtönben ülő – cseh drámaíró képverse villogott a szemem előtt.

	S		S
	Z		Z
S Z A B	A D S Á G	S Z A B	A D S Á G
	B		B
	A		A
	D		D
	S		S
	Á		Á
	G		G
	S		S
	Z		Z
	A		A
	B		B
S Z A B	A D S Á G	S Z A B	A D S Á G
	D		D
	S		S
	Á		Á
	G		G

Nem gúnyként, ahogyan ő szerkesztette ezt a szöveget, még a szavak térbeli kombinációja ellenére sem, hanem reményként. Miért? Mert a szavak truccoltak a helyzettel. Mert bíztam abban, amiben kezdettől fogva bizakodtam, hogy ha őszintén és a jó szándékával cselekszem az önkény ellen, akkor nem hagynak cserben azok, akik hasonlóan cselekszenek vagy cselekednének.

Bíztam a szolidaritás erejében. Nem a politikai bölcsességben, hanem az igaz emberek összefogásában, mely politikai bölcsességet ébreszthet.

Kiszabadulásom után megtudtam azt, mit lelkem mélyén reméltem, hogy milyen összefogás alakult ki, mondhatnám világszerte, kiszabadításom érdekében: Magyarországon, Nyugat-Európában, Amerikában. Magyarok és nem magyarok körében. A nemzeti eszme elkötelezettjei és világpolgárok körében. Susan Sontag, Kurt Vonnegut és Irving Howk erkölcsi támogatását egész Közép-Európa nevében kellene köszönnöm. És itthon, Csehszlovákiában is, magyarok és szlovákok és csehek szurkoltak nekem. Igaz, általában nem fenntartás nélkül, hanem attól függően, hogy mennyire ismerték, vagy mennyire fogták fel üldöztetésem okát. Külön értékes a Charta 77 polgárjogi csoport, és később a VONS nyilatkozata

Sajnos, azóta a Charta akkori egyik szóvivőjét – Lys-t – ugyanaz a sors sújtotta, amely engem fenyegetett és továbbra is sakkban tart. Ugyanis nem mentettek fel a vád alól, hanem csak felfüggesztették a vizsgálati fogságomat, úgy mint a tárgyalást. Bármelyik napon folytatódhat a per. A beígért hét év börtönbüntetés türelmesen várakozik rám.

Ma talán nem is tudjuk felmérni, hogy milyen korszakos jelentőséggel bír a szabadlábba helyezésem érdekében kialakult nemzetközi társadalmi összefogás, valamint a nyugat-európai és az észak-amerikai magyar társadalmi szervezeteknek, politikai beállítottságuktól független nevezőre jutása. Higgyék el, örülök ennek. Ha annak érdekében, hogy ne történhessen meg mégegyszer ilyen hatalmi önkény, megmarad az egyetértés, nem volt értelmetlen az eddigi erőfeszítés. Nem a differenciált egységre törekvő vágyaim miatt örülök ennek, hanem azért, mert ebben a szolidaritásban lényegesen több az emberi és politikai érték, mint egy igazságtalanul üldözött és börtönbe zárt ember szabadonbocsátására tett igyekezetben. Ugyanis ha az ember joga és az emberi méltóság veszélybe kerül bárhol a világon, akkor ez a veszély bárhol a világon, bár mikor felütheti a fejét. És én nem csupán amiatt igyekszem védeni a csehszlovákiai magyar kisebbség emberi- és polgárjogait, mert magyar vagyok. Hanem azért, mert minden jogsértés újabb jogsértést szül és szülhet, akár visszaadom-alapon is. Ha holnap megfordulna a kocka, és az én nemzetem képviselővel jogtalanul dicsekvő hatalom válna a minket mostan elnyomó hatalom által terrorizált nemzet elnyomójává, akkor ennek a nemzetnek a jogvédelmét lennék köteles vállalni. Ez lenne a kötelességem. Szükségesnek tartom ezt közölni mindenkivel, magyarokkal és nem magyarokkal. Valamint azt, hogy azon cseh és szlovák polgártársaim, akik vállalták a Charta 77 polgárjogi mozgalom elveit, írják az én nevemet is az ezen elvekkel egyetértők névsorába. És örülnék annak, hogy a Nyugat-Európában és a tengeren túlön működő magyar társadalmi csoportok – melyek összefogása és erőfeszítése nélkül már a lipótvári fegyházban penészednék – egyszer végre módját lelnék, hogy kezet szoríthassanak a velük hasonló emigráns sorsban élő szlovákokkal és csehekkel. Nem lenne jó, ha ahhoz, hogy ez a lépés megtörténjen, ismét be kellene csapódnia mögöttem a börtöncella ajtajának. Mert jelenleg nem csupán az országban uralkodó hivatalos hatalmat terheli emiatt a felelősség, hanem többek között amiatt is kerültem börtönbe,

mert eddig nem volt ilyen kézfogás. Sem az emigrációban, sem ezen nemzetek közös lakóhelyén.

Lehet, hogy meg kellene köszönnöm mindenkinek azt a rendkívüli segítséget, amely erőt adott. De bocsássanak meg, nem mondok köszönetet. Az igaz tettet nem kell felmagasztalni, ennek természetesnek kell lenni. A rosszat kell elítélni.

Pozsony, 1983. augusztus

DURAY MIKLÓS

[Mint előző számunkban megírtuk (MF-12, 126-128. old.), Duray Miklóst kisebbségvédelmi tevékenysége miatt állították bíróság elé a csehszlovák hatóságok. Pere – a pozsonyi bíróság előtt – 1983. január végén kezdődött. Február elején az ügy meglepő fordulatot öltött: a tárgyalást felfüggesztették és a vádlottat szabadlábra helyezték. A csehszlovák hatóságok eljárásának pontos indokai nem ismeretesek. De Budapesten az a hír járta, hogy a magyar párt- és államvezetés „magas szinten” közbelépett, nevezetesen Husak köztársasági elnöknel, majd Lenart szlovák pártvezetőnél.

Hogy ez a hír igaz-e, nem tudjuk. De annyi tény, hogy a Duray-pert megelőző hetekben óriási nyomás nehezedett a magyar pártállamvezetőkre az értelmiségi közvélemény részéről. Így például volt egy több száz aláírással támogatott petíció, amelyet kezdeményezői az illetések szeme elé tártak, s annak – nyugaton való – nyilvánosságra hozatalát is kilátásba helyezték, amennyiben a magyar vezetés nem lép hatályosan közbe Duray érdekében.]

A DEMSZKY BÚNE

Az „AB” néven működő budapesti szamizdat-kiadó bátor vezetőjét, Dr. Demszky Gábor 31 éves szociológust 1983. szeptember végén a budapesti utcán véresre verte négy közrendőr. Ezért Demszkyt kórházba szállították, majd ugyanez év – „hatósági személy elleni erőszak” címén. A rendőröket nem függesztették föl. Az elvileg nyilvános bírósági tárgyalásról a közönség túlnyomó részét kirekesztették, köztük a külföldről érkezett jogász-megfigyelőket is. Budapesti ellenzéki körökben érdeklődéssel regisztrálták, hogy a bíróság egy szóval sem róttá Demszky szemére kiadói tevékenységét. Demszky Gábor egyedüli bűne tehát, hogy magánleveleit nem akarta az őt igazoltató rendőr kezébe adni.